

Wie bouwt er mee?

Bruno Vermeeren, VVBAD

Meer dan een jaar geleden begon de VVBAD aan haar memorandum voor de verkiezingen van dit jaar. Op *Informatie aan Zee* presenteerden we de tien prioriteiten onder de titel *Bouwstenen voor de bibliotheek en het archief van de toekomst*. De boodschap was niet in de eerste plaats bedoeld voor de bibliotheken, archieven en documentatiecentra in Vlaanderen, wel voor de politieke wereld. Na *Informatie aan Zee* vroegen we dan ook aan de politieke partijen welke punten uit ons memorandum zij willen realiseren in de volgende beleidsperiode. In dit nummer van META presenteren we graag de reacties die we mochten ontvangen. Op onze Algemene Ledenvergadering van 17 maart, kan u hierover met hen debatteren.

In hun antwoorden zingen Groen en sp.a de lof van cultuur in het algemeen. “Cultuur klopt in het hart van de samenleving, geeft vorm en betekenis aan individu én samenleving”, heet het bij **sp.a**. De socialisten stellen “met overtuiging dat net in barre tijden meer moet worden geïnvesteerd in cultuur.” **Groen** wil “alle vormen van informatie en cultuur bevorderen en betaalbaar maken voor iedereen.” **CD&V** is in de inleiding specifiek en “gelooft onverkort in het belang van bibliotheken, archieven en documentatiecentra. Niet alleen zijn ze het geheugen van onze samenleving, ze vormen tegelijk de poort naar de wereld en de toekomst. Een degelijke financiële ondersteuning van deze sectoren zal dus ook de komende jaren een noodzaak blijven.” **N-VA** ziet cultuur als “een uiting van identiteit en verbondenheid van een gemeenschap of volk” die tegelijk een deur moet openen naar andere culturen. Bibliotheken vervullen “daarbij een belangrijke eerstelijnsfunctie voor cultuurbeleving, persoonlijke ontwikkeling en taalbevordering.” **Open Vld** opent dan weer met een waarschuwing. De partij kan akkoord gaan met heel wat aanbevelingen uit ons memorandum “weliswaar binnen de perken van de begroting. Keuzes moeten gemaakt worden opdat de begroting in evenwicht blijft.” En dat is een stelling die ook N-VA onderschrijft.

> Lees ook p. 32

TIEN PRIORITEITEN

1. BIBLIOTHEEK- EN ARCHIEFOPLEIDINGEN OP BACHELOR- EN MASTERNIVEAU REALISEREN

Bibliotheken en archieven hebben nood aan een drieledige opleidingsstructuur. Momenteel ontbreekt echter een bibliotheek- en een archiefopleiding op niveau 6 (bachelor). De bestaande post-academische vorming (PAVO) Informatie- en Bibliotheekwetenschap (IBW) aan de Universiteit Antwerpen moet uitgebouwd worden tot een volwaardige masteropleiding. De bestaande master-na-masteropleiding Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer (AHD) moet uitgebouwd worden als een masteropleiding die openstaat voor bachelors van uiteenlopende vooropleidingen.

CD&V en **Open Vld** onderschrijven het belang van voldoende, goed opgeleide en competente medewerkers. “Het beheer van informatie vraagt meer dan vroeger deskundigheid en uiteenlopende competenties”, stelt Open Vld. De partij kan de verdere uitbouw van bestaande opleidingen dan ook ondersteunen. CD&V en Open Vld leggen de verantwoordelijkheid bij de onderwijsinstellingen. Het beleid kan dit ter sprake brengen, maar niet opleggen.

2. DE EFFECTEN VAN DE BELEIDSPRIORITEITEN EN DE BELEID- EN BEHEERSCYCLUS EVALUEREN EN ZO NODIG BIJSTUREN

De lokale besturen werken voor het eerst met de beleids- en beheerscyclus. Ze maken een globale strategische meerjarenplanning en rapporteren aan de Vlaamse overheid via de jaarrekening. Sectorale plannen en rapportering verdwijnen. De VVBAD vraagt aan de Vlaamse overheid om de effecten van deze nieuwe manier van werken op openbare bibliotheken in kaart te brengen, te evalueren en zo nodig bij te sturen.

Met een minister van Cultuur die recent nog een inspiratienota voor de openbare bibliotheek schreef, valt het niet te verwonderen dat **CD&V** voort wil werken aan de uitbouw van sterke openbare bibliotheken. De basisopdrachten van de

bibliotheek “zoals het emanciperend werken, de laagdrempeligheid en de educatieve functie, de toegang tot informatie...” blijven ook vandaag relevant. “Wij vinden het belangrijk dat alle niveaus dit belang blijven erkennen”, stelt de partij dan ook onomwonden.

Ook **Groen** vindt de basisopdrachten van de bibliotheek belangrijk: werken aan cultuureducatie en cultuurparticipatie, aan leesbevordering en leesplezier, levenslang leren en e-inclusie. De partij erkent de rol van de bibliotheek als ontmoetingsplek en informatiecentrum. Samenwerking met het reguliere onderwijs is belangrijk. De digitale openbare bibliotheek moet verder uitgebouwd worden. Groen wil ook “een gemeenschappelijk lidmaatschap realiseren voor openbare bibliotheken in Vlaanderen”. De partij pleit verder voor kwalitatieve gunningcriteria voor leveringen aan scholen, openbare bibliotheken en overheidsinstellingen.

Sp.a wil “bibliotheken uitdagen om echte gemeenschapscentra te worden waar lezen, ontmoeten en eigentijdse toegang tot informatie voor iedereen kernwaarden zijn.” Uitleningen zijn er zoveel mogelijk kosteloos. De nabijheid van de bib is belangrijk. De uitbouw van de digitale openbare bibliotheek in Vlaanderen vraagt een aanpak van de verschillende bestuursniveaus. “Deze aanpak moet voor sp.a snel uitmonden in concrete resultaten en decretale verankering.”

Een evaluatie van de nieuwe manier van werken volgens de beleids- en beheerscyclus, mogen we vrijwel zeker verwachten in de komende legislatuur. “**Open Vld** heeft steeds gepleit voor meer autonomie aan de lokale besturen en voor planlastvermindering.” De partij pleit voor vertrouwen in de lokale besturen, die er alle belang bij hebben om een goed uitgebouwd cultuur- en bibliotheekbeleid niet op de helling te zetten. In elk geval vinden de liberalen “(e)valuatie, monitoring en bijsturing van het beleid (...) essentieel”. Ook **CD&V** gaat uit van een sterk vertrouwen in de lokale besturen. Wel “moet er zoals gepland na drie jaar een eerste tussentijdse evaluatie in

De VVBAD vroeg de politieke partijen naar hun standpunt over de prioriteiten uit haar memorandum. Vijf partijen namen de moeite om een antwoord te formuleren. Een samenvatting leest u in dit artikel, de volledige reacties staan op <http://www.vvbad.be/memorandum2014>.

samenspraak met de sector gebeuren”, waarna een bijsturing kan volgen. En ook **N-VA** gelooft “sterk in de verantwoordelijkheidszin van onze gemeenten en steden”, maar vindt het “evenzeer logisch dat tussentijds gemeten wordt naar effecten op de culturele sector en dat er, indien nodig, wordt bijgestuurd”. Ook **sp.a** wil de beleidsprioriteiten voor openbare bibliotheken samen met de sector evalueren en zo nodig bijsturen.” **Groen** vindt de eerste signalen over de invoering van de beleids- en beheerscyclus (BBC) en de afschaffing van het cultuurbeleidsplan, niet zo positief. “Het is zeer de vraag of het schrappen van alle criteria m.b.t. personeel en middelen op termijn positief zal uitpakken. Groen zal de effecten van dichtbij monitoren.”

3. HET VLAAMS E-BOEKPLATFORM STRUCTUREEL FINANCIEREN EN UITBOUWEN

Het Vlaams E-boekplatform moet voor de bibliotheeksector een sectoroverschrijdende invulling krijgen. Ook onderwijsbibliotheken moeten via het platform e-boeken kunnen uitleenen aan hun gebruikers. In samenwerking met de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en het VIAA moet er een oplossing komen voor een duurzame bewaring van de publicaties die via het platform aangeboden worden.

CD&V vindt ondersteunen van het Vlaams-E-boekplatform onontbeerlijk, gezien het toenemende belang van het digitale. **N-VA** zou graag zien “dat het uitleenen van e-boeken op dezelfde manier kan als andere boeken”. Een structurele ondersteuning van het e-boekenplatform is daarvoor nodig. Ook **Groen, sp.a** en **Open Vld** willen het platform verder uitbouwen. Open Vld legt daarbij de nadruk op de publiek-private samenwerking die schaalvergroting en kostenbesparend werkt. Voor Open Vld en sp.a is het

vanzelfsprekend dat ook onderwijsbibliotheken kunnen aansluiten op het platform.

4. ERFGOEDBIBLIOTHEKEN UITBOUWEN TOT EEN VOLWAARDIGE SECTOR BINNEN HET CULTUREEL-ERFGOEDDECREET

Erfgoedbibliotheken moeten een volwaardige sector worden binnen het decreet en verdienen dus ook een indeling bij het Vlaamse, regionale of lokale niveau.

Evident, vinden **Groen** en **sp.a**: erfgoedbibliotheken moeten ingedeeld kunnen worden op Vlaams, regionaal of lokaal niveau en – bij een erkenning op Vlaams niveau – vanuit Vlaanderen gesubsidieerd kunnen worden. Erfgoedbibliotheken verdienen van **N-VA** een duidelijkere plaats binnen het erfgoedbeleid. De partij wil daartoe inzetten op “voor Vlaanderen relevante structurele samenwerkingen die inhoud en kwaliteit versterken, efficiëntie verhogen en kosten besparen”.

5. EEN ACTIEVE ROL OPNEMEN BIJ DE REALISATIE VAN ÉÉN CONSORTIUM VOOR DE AANKOOP VAN ELEKTRONISCHE INFORMATIE

Er is in Vlaanderen nood aan één consortium dat verantwoordelijk is voor de gezamenlijke aankoop van elektronische informatie tegen gunstige voorwaarden en dat openstaat voor alle geïnteresseerde non-profitbibliotheken.

Een prioriteit voor de sector, maar niet voor de politici. **Geen enkele partij** maakt er melding van. Zullen we dat maar positief bekijken? Wat we zelf doen, doen we beter?

6. GELIJKE TOEGANG TOT INFORMATIE GARANDEREN VOOR ONDERZOEKERS EN STUDENTEN

Onderzoekers en studenten binnen een not-for-profitomgeving, moeten toegang krijgen tot dezelfde relevante informatie, ongeacht de instelling waar ze werken. De Vlaamse overheid moet hierin als neutrale speler een sturende rol op zich nemen.

“Heel wat vooropgestelde maatregelen

kunnen ondersteund worden”, stelt **Open Vld** in haar antwoord, en dit is er één van. De andere partijen vinden het thema geen vermelding waard.

7. EEN DEFINITIEVE REGELING UITWERKEN VOOR HET OPSTELLEN VAN SELECTIELIJSTEN

Het opstellen van selectielijsten is arbeidsintensief, maar bijzonder belangrijk voor een goede dagelijkse werking van een archiefdienst. Het is dan ook van groot belang dat de Vlaamse en de federale overheid onderling hiervoor een definitieve regeling uitwerken en deze op korte termijn in de praktijk brengen. In afwachting daarvan is de VVBAD bereid om het initiatief te blijven nemen voor het opstellen van selectielijsten. De VVBAD verwacht dan wel een financiële vergoeding voor de geleverde prestaties.

CD&V en **Groen** delen de bezorgdheid van de sector over de juridische onduidelijkheid voor publiekrechtelijke archieven. Ze onderschrijven onze eis voor afstemming tussen de Vlaamse en de federale overheid. **CD&V** bevestigt ook dat er een regeling uitgewerkt moet worden voor het opstellen van selectielijsten.

8. WERK MAKEN VAN EEN AUTEURSRECHT IN BALANS

Culturele, wetenschappelijke en onderwijsinstellingen in Vlaanderen en hun gebruikers ijveren ‘voor een auteursrecht in balans’ dat het evenwicht tussen de belangen van de gebruikers en die van de rechthebbenden beter garandeert. Daarom ondertekende de VVBAD mee het memorandum van het Samenwerkingsverband Auteursrecht & Samenleving (SA&S) te lezen op www.auteursrechtensamenleving.be.

Auteursrecht is een heikel thema. Naast de (institutionele) gebruikers laten ook de auteurs en kunstenaars, de producenten en uitgeverijen en de beheersvennootschappen van zich horen. Dat getouwtrek laat zich voelen in de voorzichtige antwoorden van de partijen.

Open Vld vindt dat de “bescherming van auteursrechten moet worden aangepast op een wijze die past bij de realiteit”. De klemtoon ligt daarbij op inning

en verdeling van de auteursrechten. De werking van de beheersvennootschappen kan duidelijk beter. De partij vraagt onder meer administratieve vereenvoudiging, duidelijke klachtenprocedures en transparantie bij de inning en de verdeling van de auteursrechten. Ook de **N-VA** pleit voor transparantie bij de beheersvennootschappen. Daarnaast willen de Vlaams-nationalisten dat “De auteursrechten voor bepaalde geschriften (regionale kranten, ...) in de archieven en bibliotheken (...) herzien (worden) opdat ze blijvend betaalbaar geraadpleegd kunnen worden, maar met respect voor de erkenning van de auteur.” **CD&V** leidt het thema mooi in, maar blijft vaag met haar pleidooi voor evenwicht: “Er ontstaan constant nieuwe mogelijkheden van (her)gebruik en distributie van digitale informatie. Dit vraagt een permanente opvolging en regelmatige evaluatie van de auteurswetgeving door zowel de Europese, federale als Vlaamse overheid en dit zowel in het belang van de gebruikers als van de rechthebbenden. Bij de lopende herziening van de federale auteurswet staat **CD&V** voor een evenwichtige balans tussen beiden.” **Groen** “steunt de vragen van de auteurs over het leenrecht, maar wenst tegelijk geen grotere drempel in te voeren voor de gebruikers van bibliotheken, zoals leerlingen, studenten en onderzoekers.” De partij vindt ook dat het auteursrecht aangepast moet worden, zodat instellingen hun digitale collecties beter toegankelijk kunnen maken voor onderzoekers en voor het algemene publiek. **Sp.a** heeft het wel over de “onvervreembare rechten van scheppende en uitvoerende kunstenaar” en “een transparant, eerlijk en gemakkelijk systeem om die te innen”. De verzuchtingen van (institutionele)gebruikers komen bij de socialisten niet aan bod. Hooguit wordt de consument via specifieke sensibiliseringscampagnes bewust gemaakt van het belang van auteursrechten en naburige rechten voor auteurs, uitgeverders, uitgevers en producenten.

Informatie toegankelijk maken voor mensen met een leesbeperking, daar wil **CD&V** voor gaan. Dat zal een aanpassing van de Auteurswet vragen. “De federale overheid moet (...) zo snel als mogelijk

werk maken van de implementatie van het WIPO-verdrag (juni 2013) in onze nationale wetgeving. (...) Voor ons heeft iedereen recht op toegang tot informatie en op toegankelijke informatie in een aangepast leesformaat” zeggen de christendemocraten. Dat is een standpunt dat ook **Groen** deelt: “De bestaande uitzondering voor personen met een visuele beperking willen we verruimen naar personen met een leesbeperking.” De werking van Luisterpunt moet ook uitgebreid worden naar nieuwkomers, “mensen die leesbeperkt zijn in de Nederlandse taal.”

9. EEN OPENACCESSBELEID ONTWIKKELEN EN DAARVOOR DE NODIGE MIDDELEN VOORZIEN

De VVBAD verwacht dat de Vlaamse en de federale overheid snel een openaccessbeleid ontwikkelen. Dat beleid moet garanderen dat publicaties die resulteren uit publiek gefinancierd onderzoek, vrij toegankelijk zijn. Zoals past bij een goed beleid, moet het duidelijkheid bieden over te meten resultaten, over de planning van de implementatie en over de vereiste budgetten. Op Europees niveau vraagt de VVBAD een goed uitgebouwde infrastructuur waarin Europees onderzoek wordt verzameld en ontsloten.

CD&V stelt als enige expliciet dat de Vlaamse overheid de komende jaren een openaccessbeleid moet ontwikkelen. “ook de overheid zelf moet de informatie die zij beheert ontsluiten en de door haar gefinancierde organisaties stimuleren de verworven informatie zo veel als mogelijk vrij toegankelijk te stellen.”

10. HET BTW-TARIEF OP ELEKTRONISCHE PUBLICATIES VERLAGEN

De VVBAD pleit voor een verlaagd btw-tarief voor alle informatie (ook muziek en speelfilm) ongeacht of die op analoge of op digitale wijze aan het publiek wordt aangeboden.

“Op dit ogenblik is de invoering van een verlaagd btw-tarief voor de digitale vorm in België niet mogelijk”, stelt **Open Vld**, “aangezien dit in strijd is met de Europese regelgeving.” De partij is wel van mening

initiatieven vanuit roerend en onroerend erfgoed, bestuurszaken, de provincies, maar ook vanuit de privésector, vereisen verdere investeringen en afstemming om de noden op de meest efficiënt mogelijke wijze in te vullen.”

Ook de **sp.a** “pleit voor een sterk Vlaams beleid inzake erfgoed. Dat beleid moet krachtig inventariseren, wetenschappelijk onderzoek stimuleren en coördineren.” De socialisten “willen samen met professionele en vrijwillige krachten een groter draagvlak creëren m.b.t. erfgoed.” Ze willen ook het administratieve proces voor restauratie en conservatie vereenvoudigen.

DE FEDERAAL WETENSCHAPPELIJKE INSTELLINGEN (FWI'S) MODERNISEREN

De federale wetenschappelijke instellingen moeten hun middelen efficiënter aanwenden om hun taken te kunnen waarmaken binnen de brede bibliotheek- en archiefsector. De VVBAD rekent op een actieve samenwerking met instellingen uit de gemeenschappen op het vlak van internationale projecten, studiewerk, onderzoek en experimenten rond nieuwe ontwikkelingen en dit ten bate van de volledige informatiesector.

CD&V benadrukt de rijkdom van de collecties en de uitzonderlijke know-how binnen de FWI's. “Om de vele troeven van deze instellingen te valoriseren, is er nood aan modernisering en dynamisering en vooral ook de ontsluiting van voor Vlaanderen belangrijk erfgoed”, stellen de christendemocraten. Het nieuwe culturele samenwerkingsakkoord met de Franse Gemeenschap biedt volgens hen mogelijkheden om samen te werken met de federale culturele en wetenschappelijke instellingen.

De federale wetenschappelijke en culturele instellingen verdienen een eigen minister en een krachtig beleid, zegt **Groen**. Een noodplan “moet hen voldoende middelen garanderen, maar hen

ook aansporen om hun middelen efficiënt aan te wenden om hun taken waar te maken in de brede culturele, bibliotheek- en archiefsector.” En “de Koninklijke Bibliotheek moet haar rol als nationale bibliotheek ten volle waarmaken en een coördinerende en stimulerende rol opnemen voor de bibliotheken in België. Dat gebeurt nu onvoldoende.”

N-VA stelt onomwonden dat de federale culturele en wetenschappelijke instellingen vierkant draaien, “een situatie die schade toebrengt aan erfgoed van Vlaanderen en de Franse Gemeenschap”. Beide deelstaten zouden “best zelf deze instellingen samen beheren met een duidelijke beheersovereenkomst die inzet op corporate governance en transparant beheer”.

Tot slot vermelden we nog graag dat **Open Vid** ook andere vooropgestelde maatregelen steunt, “zoals het toegankelijk zijn voor het brede publiek van informatie beheerd door de Vlaamse instellingen, (...) het meer inspraak krijgen van de sector bij de verdere ontwikkeling van de databank Competent, de uitbreiding van het depot naar online publicaties, (...)” ■

WERK AAN DE WINKEL

Met deze ophijsting van partijstandpunten is het werk niet afgelopen. Het memorandum zal voor de vereniging ook na de verkiezingen de leidraad blijven voor gesprekken met de verkozenen. We weten nu alvast waar we steun kunnen vinden voor onze voorstellen, en waar we beroep zullen moeten doen op onze overtuigingskracht.

> De volledige reacties van de verschillende politieke partijen leest u op <http://www.vvbad.be/memorandum2014>